

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

1 An ius obiectum iustitiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

FR. DOMINICI SOTO
SEGOBIENSIS, THEOLOGI,
ORDINIS PRAEDICATORVM.

Liber Tertius de Iustitia & Iure.

P R O E M I V M:

AD Iustitiam, de cuius virtute praesens a nobis opus institutum est, ius pertinet, quapropter de Iustitia & Iure illud inscriptum est. Ius autem bifariam, ut in fronte primi Libri dicebamus, vsurpatur, videlicet & pro rationis regula, prudentiaque; dielamine, per quam regulam aequitatem iustitia perpendimus, quales sunt leges. Praeterea pro aequitate ipsa quae obiectum est Iustitiae, nempe quam Iustitia in rebus constituit. Igitur cum de iure priori modo, hoc est de legibus, duos haecenus libros absolutos dederimus, subsequitur, ut ad definitionem Iustitiae propius accedentes, de iure dicamus, posteriori modo accepto nomine, utpote per quod eadem constituitur, est Iustitiae definitio. Continet enim liber praesens, ordine tertius, Iustitiae tractatum in genere, eiusque divisiones in legalem & particularem, inque distributivam & commutativam, priorumque eius speciem scilicet distributivam, vbi de acceptione personarum disputamus. Quam materiam edisserit Sanctus Thomas 2. 2. q. 57. & infra.

Gemina acceptio iuris.

Partitio libri.

S. Tho.

QVAESTIO PRIMA, DE IVRE.

S. Thom. 2. 2. quaest. 57.

A R T I C V L V S P R I M V S.

Utrum ius sit obiectum iustitiae.

Primū arg. par. in neg. tuer. Aristot. Secūdu arg. Auguf.

Varitur ergo primo, verum ius sit obiectum iustitiae? Et arguitur à parte negatiue ex verbo Celsi Iurifcon. vlti lib. 1. de Iust. & iure. Ius est ars boni & equi, ars enim non est obiectum virtutis iustitiae, quae est in voluntate, sed per se virtus intellectualis, vt 6. Ethic. auctor est Aristot. Secundo, Iustitia praecipue nos Deo subiicit, secundum illud Aug. in lib. de moribus Eccl. Iustitia est amor tantū Deo seruiens: ob hoc bene imperans ceteris, quae homini subiecta sunt ius autem ad di-

uina non pertinet ad humana. Sic. n. Isid. 5. c. 2. distinguit inter fas & ius, quod fas sit lex diuina: ius autem humana, ergo ius non est obiectum iustitiae. In contrarium autem est tam idem Isidorus quam Philosophus, ait enim ille ibidem, quod ius dictum est quasi iustum. Et refertur dist. 1. can. ius. Et Philosophus in principium 5. Eth. Omnes inquit talem habitum volunt dicere iustitiam, à quo operatiui iustorum sunt.

In vestibulo istarum quaestionis primum omnium supponendum est iustitiam vno modo accipi generali nomine pro virtute.

Sic

Isidor.

Aristot.

Diuisio iustitiae Philosophus.

SOTO
IURE
LOI IUS
3
DIT
15

Sic enim acceptam Philosoph. 5. Ethic. c. 1. appellat illam totam virtutem. Vnde & iustus idem est quod studiosus quicumque sit insignis virtute. Et ratio amplissimi huius significatus est, quod in omni virtute exat obedientia ratio legi debet. Quidquid autem rationem debiti claudit, iustitia formam induit. Quo vtiq; significato accepit Christus Mat. 5. & iustitie nomen. Nisi abudauerit iustitia vestra, &c. Et, Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. & Paul. 1. ad Tim. 1. Iusto non est lex posita, Atq; hoc pacto non tractamus hoc de iustitia, neque habet peculiaris obiectum, sed suum cuique virtuti est proprium, nempe id quod legitimum est, sed accipitur vt est particulari virtuti moralis atque vna quatuor cardinalium, cuius officium est facere iustum. Secundo, ne quis nobis ordinis peruerfionem improperet, quod prius de iustitia quam de iure dicendum nobis esset, noverit, doctrinam esse Arist. 2. de anima, tex. 33. quod qui de potentia vel habitu tractaturus est, exordium auspicari debet ab obiecto, vnde habitus speciem fortitur, & per id quod describitur, vt qui de sensibus disputationem init, prius debet de sensibilibus disputare. Oculum enim non per hoc proprie definitur quod sit sensus sic aut sic compositus sed quod sit sensus percipiendi colores, & pariter auditus quod sit sensus percipiendi sonum, & terra est instrumentum secundum ligna, & temperantia, habitus quo recte delectabilibus tactus vtimur. Pari ergo modo loco citato 5. Ethic. Arist. definit iustitiam per iustum, nempe quod ab habitu quo iustum volumus & iustum operamur. Et Vlpianus. ff. de iustitia & iure. Iustitia est, inquit, constans & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens. Cum ergo iustitia per ius definiatur, merito à iure est nobis proficiendum. His ergo prehabilis ad questionem vnica conclusio respōdetur. Ius est obiectum iustitie. Conclusio ex auctoritatibus Isidori, & philosophi, & iuriconsulti modo citatis appellantium ius, iustum illud, quod iustitia in rebus consistit, satis constat, nihilo secius ratione amplius demonstratur quæ sumitur ex differentijs iustitie à reliquis virtutibus. Sunt enim ordine tres. Prima, quod cum proprium si omnia virtutum rectum perficere opus rectitudo tamen reliquarum virtutum existimatur in ordine ad ipsum agen-

tem, iustitia vero in ordine ad alterum. Et ratio est quod iustitia est virtus ordinans habentem ad alium, & recte vero ipsum ordinant ad seipsum. Exempli gratia, Temperantia versatur circa rectum vsum delectabilium tactus, & ideo ponit medium inter duas effectiones ipsius temperati, scilicet in ciborum venereorumque vsum à ratione exhorbitet, neque vero minus sumat quam sustentatio vite postulat. Et pariter fortitudo inter timorem & audaciam modum constituit. Iustitia vero facit qualitatem inter debentem, & alterum, cui quidpiam debet. Et si vterque, nostrum habeat quinque mutuo vero mihi dediisti vnum, cuius causa tantum habes quatuor, ego vero sex, iustitia postulat vt tibi vnum refundam, vt vterque nostrum habeat quinque, quod est medium inter quatuor & sex. Pari modo, si uas mihi operas locasti iustitia postulat vt merces mea eadem adquet. Quocirca & res due iustificari dicuntur, dum adacquatur, ut puta cum architectus lapidem ad normam iustificat, & furor calcem ad pedem. Secunda ex hac nascitur differentia, quod in materia reliquarum virtutum nihil vere ac legitime censetur rectum, nisi respectu agentis, Exempli gratia, Si avarus parca vtatur mensa, non vt temperat, viuat, sed ne pecuniam dispendat, opus illud non censetur rectum, neque virtuti ad mensuratum. Si vero debitor quantum aeris debet, tantum creditori persoluat, sinistra tamen intentione, nempe vt illud dilapidet, vel si gladium quem in deposito habet, domino restituat, sciens in malum vsum esse ab illo repetitum, tunc tale opus iustum simpliciter censetur, quia est debito æquale, licet non sit opus virtutis, neque qui soluit, sit studiosus. Atqui ex hac rursus exoritur tertia differentia, nempe quod merito Doctores virtuti iustitie per se obiectum adscribunt quod ius appellant & iustum, non autem reliquarum ulli, eo videlicet, quod in virtute iustitie iustum ipsum ex natura constituitur, in reliquis vero non nisi ex recta intentione agentis. Quapropter D. Thom. (quod meditate considerandum est) tractatus aliarum virtutum, nimirum fortitudinis aut temperantiae, non ab earum obiectis exorditur, sed à virtutibus quæ faciunt rectitudinem in opere, tractatum vero iustitie ab obiecto, quod in rebus ipsis consistit.

Paulus.

Solutio

tacite

obie-

ctionis

Aristot.

Primi

differen-

tia

Terti

differen-

tia

Affte. Quia verò in alijs virtutibus non tā proprie dicitur obiectum, quam materia circa quam versatur virtus, ut materia fortitudinis est periculum belli, & materia temperantia, delectabilia tactus: in quibus virtus medietatem inter duos affectus cōstituit, sed virtutis iustitia, proprie est obiectum, & equalitas ipsa rerum, in quam virtus tendit, sicut vitus in colores. Habemus ergo conclusionem quod ius est obiectum iustitiæ. Veruntamen non desunt, qui hoc discrimen superficie tenus cernentes impugnent. Buridanus inquam quinto Ethicor. quæst. prima aduersus hanc doctrinam sic inurgit. Aut loquitur, inquit D. Tho. de rectitudine operis quatenus est rectitudo virtutis, aut de eius rectitudine absolute, licet non fiat à viri utie. Si priori modo, tunc vii officia aliam virtutum, sic neque opus iustitiæ rectum est nisi in ordine ad agentem. Docet enim Arist. 2 Ethic. c. 4. nullum esse opus virtutis nisi fiat ex electione propter legimum finem, quare, ut modo dicebamus, qui gladium reddit verò domino, ut homicidium faciat non studiosus, si verò loquatur de operis rectitudine absolute, non quatenus à virtute proficitur, tunc in materia quoque aliarum virtutum eiusmodi reperitur rectitudo sine ordine ad agentem, ut si quis per hypocritam ieiuniorum legem obierit, aut propter vanam gloriam strenue se gerat in bello. Respondetur, tamen differentiam constitui in rectitudine absolute considerata. Et est hæc, quod cum rectitudo iustitiæ in rebus ipsis natura sua sit reperibilis, qui soluit æquale debito mala intentione & sine, facit quidem opus iustum, cum ius alteri suum tribuat, licet non sit iustus id est studiosus, quia non operatur quādo, vbi, & quomodo oportet. In reliquis verò virtutibus, si vnā quamlibet tollat virtutis circumstantiam, nulla restat moralis rectitudo, hoc est, ieiunium illud non erit opus temperatum, neque aggressus in bello, opus strenuum, quia talia opera non habent aliam rectitudinem quam in ordine ad virtutis habitum.

ri quod refertur dicitur. I. Ius generale nomen est lex autem iuris species. At vero qui hoc negat, veritati se auctoritate omnium armata, contrarium obiecit. Enimvero quod Philoſophus appellauit iustum vbi dixit iustitiam esse habitum iustorum effectricem, Iuriconsultus planè nuncupauit ius dicens, iustitiam esse virtutem ius suum cuique tribuendam. Si ergo iustitia facit ius & iustum, quis abnuat ius esse obiectum iustitiæ: Immo crederem per a p o copen, hoc est per amputationem syllabæ in fine dictionis, uitum, dictum esse, ius sicut pro eo quod, potestis, dicimus, potest. Vnde Graecè Δικαιο idem promiscue significat, quod iustitia, & ius. Quare idem ipse Iſidorus eodem loco statim subdit, ius dictum esse quia iustum est. Quapropter lex ipsa ideo dicitur iusta, quia iustum in rebus constituit.

At verò quoniam officiorum artificiariorumque nomina ad significandum quoque artes transferuntur, sicuti nomen medicinae, quæ est res per artem composita, ad artem ipsam accommodatur, nomen iurii denotatum est, primum ad significandum artem cognoscendi quidnam sit iustum, & exinde rursus ad significandum ege. Cuiusmodi namque tibi est idem esse censens artem boni & æqui, & legem art. n. non est dictamen, sed scientia potius moralis, qualis est in iuriconsultis ad inuestigandum quidnam æquum sit lege sancire: Lex autem est regula prudentie, seu dictamen practicum inde constitutum, puta, fac ne facias, quæ quidem est in principe. ut libro primo, quæstio 1. declarauimus. Quocirca vbi ait Iſidorus legem esse iuris speciem, non accipit speciem quasi quid generi directè subiectum, ut est homo animalis, si quidem regula præceptioque iuris scriptæ. Ius enim aliud est naturale menti nostræ inditum, atque aliud scriptum, & secundum Iſidorum lex est constitutio scripta: Et per hoc detegitur sensus verborum Celsi, ius est ars æqui & boni. Vbi hallucinatus Accursius, ait non idem esse æquum quod bonum, fingens nescio quid discriminis inter illa membra, cum tamen equum & bonum, vnde doctè illic. Iudæus adnotauit, & nos supra libro. quæstio 6. artic. vlt. declarauimus, loco simplicis nominis accipiatur, pro eo quod est τριμετα, puta legis interpretatio, de Iust. & Iu. N. tauo,

Nō sūt idē lex & ars boni & æqui.

SOTO
IURE
CIVILI
DIE
15

Burid.
Rō Buridani
contra
duum
Thom.

Aristot.

Solutio
rationis
facta.

Tert.
dicitur.

Ad pri.
mū arg.
Burid.
Rectitud.
tur boni.
Buridani.

ratio, casu quo palam est legislatorem si adesse noluisse legem secundum scripturam rigorem seruari, vt collegitur ex l. nulla, ff. de legibus. Nam leges non possunt in omnes singulares casus prospicere, vt habetur l. neque leges, & l. non possunt eod. tit. Quo fit, vt cum ait Iuriconsultus ius esse artem boni & aequi ius, accipiatur, nō pro scripto, sed pro naturali, vt pote quod est in natura faciens contra verba scripti iuris mentem eius seruat illam, in qua ius naturale conseruatur. Quare ars aequi & boni idem est quod ars tuendi naturale ius, vbi scriptum apparet iniquum. Habetur enim iusti. de success. libr. 3. r. Prætoris editio hæc legis iniquitas emendata est & ff. quod quilibet sit & cap. l. si quis, ait. Vlpianus. Si quis iniquum ius aduersus aliquem impetrauerit, ipse eo iure vtatur. Vnde etiam illud emanauit axioma. Summum ius summa iniuria. Atqui ex his ipsis que dicta sunt, colligitur intellectus Vlpiani in eadem lege, vbi ait. ius a iustitia appellatum est. Enimvero si ius pro obiecto iustitiae, vt dictum est, accipias, falsum quidem est. Nam potius e conuerso iustitia dicitur à iure: quando quidem habitus ab obiecto fortitur speciem. Præterquam quod per grammaticorum regulam longior dictio a breviori deriuatur. Accipit ergo Iuriconsultus ius pro parte & scientia de iure naturali iudicandi. Illa enim ob id nascitur ex iustitia, quod ille solus, qui iustus est, prudentia viget, vt ait 6. Ethic. Arist. ad recte agendis iudicandum. Vt ergo dictorum faciamus epilogum, ius est in rebus: ars vero aequi & boni in intellectu docente iustum operari, sicuti ars fabrilis. Sed lex est regula intellectus practici per prudentiam constituta, atque adeo ratio iusti, hoc est factiua & constitutiua iustitiae denique virtus voluntatis, quæ secundum legem iustum in rebus constituit. Quo fit, vt cum dicitur ius alicui reddi, non alter accipiat, quam vt est obiectum iustitiae. Tamen si S. Thom. non nihil discriminis inter noscat nempe quod ius reddere, sit sententia in fauorem alicuius pronuntiare, siue secundum rei veritatem, siue secundum veritatem iniquum sit. Quod autem subdit, ius quoque accipi pro tribunali loco, vt dum reus dicitur in iure comparere, forte ex Paulus Iuriconsulto accepit, qui l. pen. ff. de iu-

stit. & iure ait: ius accipi pro loco. Nescio tamen an satis apte dictum sit: nam quando quis dicitur de iure comparere, eodē modo videtur ius accipi, quo quando dicitur in ius vocari: in ius autem uocari, vt ait Iuriconsultus, ff. de in ius vocando, est iuris experiendi causa vocari, nempe ut actor rei nomen diferens, experiatur an ius sibi patrocinetur, vbi ius accipitur pro iure ipso vel pro lege.

Ad secundum argumentum respondetur Augustinū. vbi ait iustitiam esse amorem Deo seruientem, non denotare iustitiam substantiam: imo uero cum Deo æquale reddere nemo possit, nulla est inter nos & Deū propria ratio iustitiae, sed dicit iustitiam esse amorem: ex amore seruienti Deo nasci, & ad eundem tendere finem. Quapropter, fas idem est quod pium & religiofum: nempe sibi dignum: quod quid excellens est, quam iustum.

ARTICVLVS II.

Virum diuisio iuris in ius naturale & positium sit generi congruens

Postquam visum est quidnam sit ius, sequitur de ius diuisione, vtum congruē hoc genus ius, in has duas species, naturale, scilicet & positium, diuidatur. Et arguitur a parte negatiua: Nullum est in hominibus ius naturale, ergo diuisio supponit falsum. Probatur antecedens: Ius naturale est immutabile atque idem apud omnes, vt habetur distinctione prima canonis naturalis; in rebus autem humanis nihil est immutabile: quia omnia humana in aliquibus casibus deficiunt, ergo nullum est ius naturale.

Secundo arguitur: Nullum est ius positium: ius enim positium est quod humana uoluntate & arbitrio ponitur: vt 5. Ethicor. cap. 7. ait Philosophus & eadem distinctio. Isidorus: vbi inquit ius civile esse quod quilibet populus sibi constituit. Ex hoc autem quod humana uoluntate ponatur, non sequitur id esse rectum, atque adeo neque ut sit ius: ergo nullum est ius positium. Tertio: Ius diuinum neque positium est, cum humana auctoritati non innaturatur, neque uero naturale: quia na-

Vlpiani sensus.

Epilogus ante dictorum.

S. Tho.

Aristo

Primus secundum

Secundum

Conclusio prima. Probatio.

Primo arguatur.

Secundo

Aristo

Tertio

quia natura